

AD 16/15

LIMITE

CONF-ME 10

PRISTOPNI DOKUMENT

Zadeva: SKUPNO STALIŠČE EVROPSKE UNIJE
Poglavje 15: Energija

SKUPNO STALIŠČE EVROPSKE UNIJE

Poglavje 15: Energija

To stališče Evropske unije temelji na splošnem stališču za pristopno konferenco s Črno goro (CONF-ME 2/12), zanj pa veljajo pogajalska načela, ki jih je konferenca potrdila, kar zlasti pomeni, da:

- kakršno koli mnenje, ki ga o nekem poglavju pogajanj izrazi ena ali druga stran, v ničemer ne vpliva na stališče do drugih poglavjih;
- dogovori, tudi delni, doseženi med pogajanjmi o poglavjih, ki jih je treba preučiti drugega za drugim, se ne smejo obravnavati kot dokončni, dokler ne bo dosežen dogovor o vseh poglavjih;

veljajo pa tudi zahteve iz točk 24, 28, 41 in 44 pogajalskega okvira.

EU spodbuja Črno goro, naj nadaljuje proces usklajevanja s pravnim redom Unije in njegovo učinkovito izvajanje in uveljavljanje ter naj že pred pristopom na splošno razvije politike in instrumente, ki bodo čim bližje politikam in instrumentom EU.

EU ugotavlja, da Črna gora v svojem pogajalskem izhodišču CONF-ME 8/15 sprejema pravni red Unije iz poglavja 15, kakršen je bil v veljavi 11. aprila 2013, in da izjavlja, da bo do datuma pristopa k Evropski uniji pripravljena na njegovo izvajanje, kar pa ne vključuje Direktive 2009/119/ES o obveznosti držav članic glede vzdrževanja minimalnih zalog surove nafte in/ali naftnih derivatov, za katero Črna gora zahteva prehodno obdobje, preden jo začne v celoti izvajati.

Ogljikovodiki

EU ugotavlja, da je Črna gora svojo zakonodajo v precejšnji meri že uskladila s pravnim redom Unije na področju ogljikovodikov, kar pa ne vključuje Direktive 2009/119/ES o obveznosti držav članic glede vzdrževanja minimalnih zalog surove nafte in/ali naftnih derivatov, za katero Črna gora zaprosila za prehodno obdobje, preden jo začne v celoti izvajati.

EU, ki opozarja, da imajo vse njene države članice v skladu s pravnim redom Unije suverene pravice do raziskovanja in izkoriščanja naravnih virov, je seznanjena z izjavo Črne gore, da je ta svojo zakonodajo v celoti uskladila z Direktivo 94/22/EC o pogojih za izdajo in uporabo dovoljenj za iskanje, raziskovanje in izkoriščanje ogljikovodikov. Kar zadeva izvajanje Uredbe Sveta (ES) št. 2964/95 o uvedbi registracije za uvoz in nabavo surove nafte, EU ugotavlja, da Črna gora ne uvaža surove nafte in da nima rafinerij nafte.

EU je seznanjena s prošnjo Črne gore, da se ji do 1. januarja 2023 odobri prehodno obdobje za izvajanje Direktive 2009/119/ES o obveznosti držav članic glede vzdrževanja minimalnih zalog surove nafte in/ali naftnih derivatov, da bi zagotovila zaloge nafte, ki bi ustrezale povprečnemu dnevni uvozu za 90 dni.

EU je seznanjena z akcijskim načrtom za obvezne strateške zaloge nafte in/ali naftnih derivatov, ki ga je Črna gora sprejela 24. aprila 2005 in v katerem je navedla, kako bo izvajala Direktivo 2009/119/EC. V skladu s tem načrtom namerava Črna gora v letu 2015 sprejeti poseben zakon o strateških zalogah nafte in ustanoviti direktorat za to področje. Fizične zaloge bo začela ustvarjati leta 2016, 90-dnevno obveznost pa naj bi izpolnila do leta 2023. EU je seznanjena s tem, da Črna gora za hranjenje svojih zalog nafte predlaga mešan model.

To prehodno obdobje je skladno z obveznostmi, ki jih ima Črna gora na podlagi Pogodbe o ustanovitvi Energetske skupnosti. Na podlagi akcijskega načrta, ki ga je predložila Črna gora, EU meni, da je prošnja te države sprejemljiva. Črna gora poziva, naj zagotovi dosledno izvedbo akcijskega načrta v skladu z lastnim časovnim načrtom.

Notranji trg z energijo

EU ugotavlja, da je Črna gora tretji sveženj ukrepov za notranji trg z energijo (Direktiva 2009/72/ES, Uredba (ES) št. 714/2009 in Uredba (ES) št. 713/2009) delno prenesla v svojo zakonodajo, drugi sveženj ukrepov za notranji trg pa že v glavnem izvaja. Še letos namerava sprejeti nov zakon o energiji. Ko bo ta dopolnjen še z izvedbeno zakonodajo, bi moral biti prenos tretjega svežnja ukrepov za notranji trg zaključen.

EU je seznanjena z izjavo Črne gore, da je v skladu z modelom ločevanja lastništva že ločila prenos od proizvodnje, distribucije in oskrbe. Seznanjena je tudi z izjavo Črne gore, da bo s sprejetjem novega (načrtovanega) zakona o energiji in pripadajočih zakonov izvedla nadaljnje obveznosti ločevanja lastništva (tudi certificiranja) sistemskih operaterjev prenosnega omrežja ter razporejanja in izravnave proizvodnih zmogljivosti.

EU je seznanjena, da je Črna gora v zakonu o energiji iz leta 2010 opredelila organizacijo in upravljanje trga z energijo, dejavnosti v zvezi s proizvodnjo energije iz obnovljivih virov ter soproizvodnjo z visokim izkoristkom. V njem je določila tudi pravice, obveznosti in odgovornosti sistemskega operaterja prenosnega omrežja ter nacionalna pravila za obratovanje prenosnega omrežja. Leta 2011 je sprejela nacionalno mrežno kodo v skladu s smernicami Evropske mreže operaterjev prenosnih sistemov za električno energijo (ENTSO-E). Istega leta je sprejela tudi pravila za dodeljevanju zmogljivosti. Poleg tega je v zakonu o energiji iz leta 2010 določila pravice in dolžnosti operaterja distribucijskega sistema, julija 2011 pa je ustanovila črnogorskega operaterja trga z električno energijo (COTEE). Ta je v skladu z modelom ločevanja lastništva ločen od sistemskega operaterja prenosnega omrežja (CGES – Crnogorski elektroprenosni sistem).

EU ugotavlja, da je Črna gora svoj trg z električno energijo za vse upravičene odjemalce odprla 1. januarja 2009, razen trga za gospodinjstva, ki ga je odprla 1. januarja 2015, ter da sta v državi trenutno dva dobavitelja. Cene oskrbe upravičenih odjemalcev, priključenih na distribucijski sistem, so še vedno regulirane.

Črna gora uporablja postopek za izdajo dovoljenj za izgradnjo novih proizvodnih zmogljivosti in je izdala že devet dovoljenj.

EU je seznanjena z mnenjem Črne gore, da na področju metodologij za izračun tarif že izvaja Uredbo Komisije (EU) št. 838/2010 o določitvi smernic glede nadomestil med upravljavci prenosnih omrežij in skupnega regulatornega pristopa k zaračunavanju prenosa.

EU ugotavlja, da Statistični urad Črne gore (MONSTAT) izvaja Direktivo 2008/92/ES o postopku Skupnosti za večjo preglednost cen plina in električne energije, ki se zaračunavajo industrijskim končnim uporabnikom, medtem ko se uredba (EU) št. 1227/2011 o celovitosti in preglednosti veleprodajnega energetskega trga v državi ne izvaja. Z zakonom o energiji naj bi bila zakonodaja v celoti usklajena s to uredbo.

EU ugotavlja, da Črna gora ni priključena na nobeno mednarodno plinsko infrastrukturo, da pa obstoječi zakon o energiji že vključuje osnovni zakonodajni okvir za notranji energetski trg s plinom. Ugotavlja, da je sedanja črnogorska zakonodaja o plinu usklajena z drugim svežnjem ukrepov za notranji trg in da Črna gora ni sprejela izvedbene zakonodaje. Črna gora namerava s sprejetjem novega zakona o energiji do konca leta 2015 svojo zakonodajo uskladiti s tretjim energetskega svežnjem.

EU je seznanjena z dejstvom, da je Črna gora že vzpostavila potrebni okvir za strukturo trga z zemeljskim plinom. Za systemskega operaterja prenosnega omrežja zemeljskega plina je imenovala podjetje Montenegro Bonus. Operaterja distribucijskega sistema in javnega dobavitelja zemeljskega plina sicer še ni imenovala, vendar pa je v zakonu o energiji opredelila njune pravice in dolžnosti.

Kar zadeva upravno zmožnost za vzpostavitev notranjega trga z energijo, EU ugotavlja, da je v Direktoratu za energijo in Ministrstvu za gospodarstvu in ter v Regulatorni agenciji za energetiko zdaj zaposlenega dovolj osebja za opravljanje trenutnih nalog.

Kar zadeva spodbujanje regionalnega sodelovanja med nacionalnimi regulativnimi organi, je zakon o energiji (Uradni list Črne gore 28/10 in 6/13) delno usklajen z Direktivo 2009/72/ES o skupnih pravilih notranjega trga z električno energijo in Uredbo (ES) št. 713/2009 o ustanovitvi Agencije za sodelovanje energetske regulatorjev.

EU poudarja, da je treba preprečiti izkrivljanje notranjega trga z energijo, med drugim tudi zagotoviti konkurenčnost, dostop do trga in spoštovanje pravic odjemalcev. Meni, da je Črna gora svojo zakonodajo že v precejšnji meri uskladila z določbami o notranjem trgu z energijo, predvsem zaradi svojega članstva v Energetski skupnosti. Vendar pa trenutno izpolnjuje obveznosti bolj na ravni drugega in ne tretjega svežnja ukrepov za notranji trg. Da bi izpolnila dodatne obveznosti iz tretjega svežnja ukrepov za notranji trg, mora posebno pozorno obravnavati več določb (ločitev dejavnosti in ločitev lastništva, upravljanje energetske podjetij, ki bodo pri tem nastala, zmogljivost regulativnega organa, nadaljnje spoštovanje pravic odjemalcev).

Zanesljivost oskrbe z energijo

EU ugotavlja, da je Črna gora že prenesla Direktivo 2005/89/ES o ukrepih za zagotavljanje zanesljivosti oskrbe z električno energijo in naložb v infrastrukturo in Direktivo 2004/67/ES o ukrepih za zagotavljanje zanesljivosti oskrbe z zemeljskim plinom. Vendar pa svoje zakonodaje še ni uskladila z Uredbo (EU) št. 994/2010 o ukrepih za zagotavljanje zanesljivosti oskrbe z zemeljskim plinom. EU je seznanjena, da namerava Črna gora to prenesti v svojo zakonodajo z novim zakonom o prenosnih sistemih za čezmejno izmenjavo električne energije in zemeljskega plina.

EU prav tako ugotavlja, da so bile motnje v delovanju elektroenergetskega sistema, ki jih je povzročil KAP (Kombinat aluminijuma Podgorica), odpravljene. KAP je v celoti vrnil vso električno energijo iz sistema elektroenergetskih povezav, ki jo je porabil februarja in marca 2013, novo vodstvo pa je sklenilo dogovor o priključitvi na prenosno omrežje, v katerem je določen tudi postopek izključitve iz omrežja, če KAP ne bo imel zagotovljene oskrbe z električno energijo. Drugi elementi te rešitve so obravnavani v poglavju 8 (politika konkurence).

Energija iz obnovljivih virov

EU ugotavlja, da je Črna gora Direktivo 2009/28/ES o spodbujanju uporabe energije iz obnovljivih virov delno prenesla v svojo zakonodajo z zakonom o energiji iz leta 2010, z novim zakonom o energiji pa jo namerava prenesti v celoti.

Črna gora je določila obvezni nacionalni cilj za delež energije iz obnovljivih virov, ki mora leta 2020 znašati vsaj 33 % bruto končne porabe energije. Za uresničitev tega cilja je vlada decembra 2014 sprejela nacionalni akcijski načrt za energijo iz obnovljivih virov za obdobje do leta 2020. Črna gora je pri uresničevanju teh ciljev že dosegla opazen napredek: leta 2012 je bil njen celotni delež energije iz obnovljivih virov 28,5 %, leta 2013 pa 31 %.

EU ugotavlja, da nacionalna zakonodaja še vedno ne priznava biogoriv in drugih tekočih biogoriv iz obnovljivih virov.

EU opozarja, da mora Črna gora na tem pomembnem področju v celoti uskladiti svojo zakonodajo z energetske zakonodajo EU, zavezati pa se mora tudi celoviti dekarbonizaciji. EU sicer pozdravlja napredek Črne gore pri povečevanju deleža energije iz obnovljivih virov v končni bruto porabi energije, tudi dejstvo, da je izpolnila vmesne cilje, ki si jih je zastavila v okviru ciljev za leto 2020, vendar opozarja, da si mora še naprej prizadevati in svojo zakonodajo uskladiti tudi z drugimi elementi direktive o obnovljivih virih energije iz leta 2009 ter izpolniti obveznosti EU glede biogoriv.

Energetska učinkovitost

EU ugotavlja, da je Črna gora z zakonom o energetske učinkovitosti, ki ga je sprejela leta 2014, delno uskladila zakonodajo z ustreznim pravnim redom EU na področju energetske učinkovitosti. EU je seznanjena z njeno izjavo, da bo z novim zakonom o energiji, ki ga bo sprejela še letos, v celoti uskladila svojo zakonodajo, tudi z nekaterimi določbami Direktive 2012/27/EU o energetske učinkovitosti, ki se nanašajo na končno porabo energije.

Črna gora ni uskladila zakonodaje z Uredbo (ES) št. 1222/2009 o označevanju pnevmatik glede na izkoristek goriva in druge bistvene parametre in Uredbo (ES) št. 106/2008 o programu Skupnosti za označevanje energetske učinkovitosti pisarniške opreme.

EU ugotavlja, da Črna gora izvaja svojo politiko energetske učinkovitosti na podlagi triletnih nacionalnih akcijskih načrtov za energetske učinkovitost, od katerih je bil zadnji sprejet novembra 2013.

EU opozarja, da mora Črna gora v celoti uskladiti svojo zakonodajo na področju energetske učinkovitosti. Črna gora zato poziva, naj ne le v celoti uskladi zakonodajo z ustreznim pravnim redom EU, temveč tudi vzpostavi okvir za zmanjšanje energetske intenzivnosti svojega gospodarstva.

Mednarodni sporazumi

EU je seznanjena s tem, da bo Črna gora konec leta 2015 postala polnopravna članica Energetske listine, saj je zakon o ratifikaciji Pogodbe o energetske listini sprejela že julija 2015, septembra 2015 pa je o tem tudi uradno obvestila depozitarja (Portugalsko).

Jedrska energija

Glede usklajevanja s pravnim redom EU na področju jedrske varnosti in varstva pred sevanjem EU ugotavlja, da Črna gora nima jedrske industrije, raziskovalnih reaktorjev ali drugih objektov, ki bi proizvajali radioaktivne snovi. Gradnja jedrskih elektrarn v Črni gori je prepovedana z zakonom o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in sevalni varnosti. Črna gora torej nima interesa za pridobivanje rude in jedrskega goriva. EU zato ugotavlja, da Črna gora ne namerava sodelovati pri dejavnostih Agencije za oskrbo Euratom.

EU je seznanjena, da je Črna gora julija 2015 postala polnopravna članica Konvencije o jedrski varnosti. Črna gora je prav tako sprejela 16 konvencij in sporazumov na področju varstva pred sevanji ter varnosti in zaščite pred sevanji. EU je seznanjena tudi s tem, da je Črna gora vzpostavila regulativni okvir za sistem ukrepov za varovanje jedrskih materialov, da bi tako izpolnila zahteve iz Pogodbe o neširjenju jedrskega orožja ter zahteve glede s tem povezanih zaščitnih ukrepov (zakonske določbe o nadzoru, kršitvah in kaznih ter kazenske določbe in številčenje). Poleg tega se bodo neposredno uporabljali zaščitni ukrepi iz Pogodbe Euratom in prava, sprejetega na njeni podlagi.

EU ugotavlja, da je Črna gora zakonodajo na področju jedrske in sevalne varnosti in zaščite ter varstva pred ionizirajočimi sevanji delno uskladila z zakonom o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in sevalni varnosti in 17 predpisi, ki jih je sprejela za izvrševanje tega zakona. EU je seznanjena, da namerava Črna gora do zadnjega četrtertletja leta 2018 sprejeti nov zakon o jedrski in sevalni varnosti in zaščiti ter varstvu pred sevanji, s katerim naj bi v svojo zakonodajo delno prenesla direktive 2013/59/Euratom, 2014/87/Euratom, 2009/71/Euratom in 2011/70/Euratom.

EU prav tako ugotavlja, da Črna gora izvaja program za sistematično testiranje radioaktivnosti v nujnih primerih in kadar bi lahko prišlo do takšnih primerov. Trenutno ima le eno spletno postajo za merjenje doze sevanja gama v zraku. EU ji bo pomagala pri nakupu še petih postaj za neprekinjeno spletno spremljanje doze sevanja gama v zraku.

EU je seznanjena, da ima Črna gora skladišče za radioaktivne odpadke, ki je namenjeno hranjenju rabljenih radioaktivnih virov in odpadkov za 50 ali 100 let.

EU poudarja, da je pravni red na tem področju, kljub temu da Črna gora nima jedrske elektrarne, zelo pomemben, saj zagotavlja varno uporabo radioaktivnih materialov, zato mora država svojo zakonodajo v celoti uskladiti z njim.

* * *

Glede na trenutno stanje pripravljenosti Črne gore in pod pogojem, da se bo še naprej uspešno prilagajala pravnemu redu Unije iz poglavja o energiji ter ga izvajala, EU ugotavlja, da je mogoče to poglavje začasno zapreti šele potem, ko se bo EU strinjala, da so izpolnjena naslednja merila:

- da je Črna gora v skladu s svojim akcijskim načrtom uskladila zakonodajo s pravnim redom Unije glede obveznih zalog nafte, vzpostavila upravno strukturo za upravljanje naftnih zalog in začela ustvarjati lastne zaloge,
- da je uskladila zakonodajo s pravnim redom Unije na področju notranjega trga z energijo, tudi glede ločevanja lastništva vseh energetskega podjetij v skladu z enim od modelov, ki jih predvideva pravni red Unije.
- da je uskladila zakonodajo s pravnim redom Unije na področju energetske učinkovitosti.

Spremljanje napredka pri usklajevanju s pravnim redom Unije in njegovem izvajanju se bo nadaljevalo do konca pogajanj. EU poudarja, da se bo še posebej posvetila spremljanju vseh navedenih posebnih zadev, da bi zagotovila popolno pravno usklajenost Črne gore s pravnim redom Unije v okviru tega poglavja ter upravno zmogljivost za njegovo učinkovito izvajanje in uveljavljanje. Posebno pozornost je treba nameniti povezavam med tem poglavjem in drugimi pogajalskimi poglavji. Skladnost zakonodaje Črne gore s pravnim redom Unije in zmogljivosti za njegovo izvajanje bo mogoče dokončno oceniti šele v poznejši fazi pogajanj. EU poziva Črno goro, naj poleg vseh informacij, ki jih EU lahko zahteva za pogajanja o tem poglavju in jih je treba predložiti konferenci, Stabilizacijsko-pridružitvenemu svetu redno posreduje podrobne pisne informacije o napredku pri izvajanju pravnega reda EU.

Glede na navedeno bo morala konferenca ponovno obravnavati to poglavje, ko bo to ustrezno.

Poleg tega EU opozarja, da utegnejo biti med 11. aprilom 2013 in zaključkom pogajanj sprejeti novi akti pravnega reda Unije.
